

Lindgren A.: *Op*
Förgrift för
Hälsallatet. *Sarand*
1806, 1808. 1/7 1919.



Utsnitt ur
Kongl. Göteborgska
Wetenskaps och Witter-
hets Samhällets
Handlingar.
Witterhets Afdelningen.
Femte Stycket.
Göteborg 1806.
Sid. 82-84 med
1 tavla (ritning af
graven)
och

Nya Handlingar af
Kongl. Wetenskaps och
Witterhets Samhället
i Göteborg.
I Delen.
Göteborg 1808.
Sid. 87-103 med
1 tavla (se i graven
funna föremålen).



Bland de flera på Axvalla Hed i Skaraborgs Län, Walle Hårad och Skårfs Socken belågne, så kallade Kummel eller Jätte-grifter, som blifvit raserade åren 1803, 1804 och 1805, utmärker sig i synnerhet den, hvars teckning i gravure finnes bifogad detta håfte af Kongl. Samhällets Handlingar *) Af den anledning att en redoute skulle på stället anläggas, blef den i Öfverste-Leutenant. Intendent. och Riddaren Herr A. F. Westfelts öfvervaro i Maj månad år 1805 öppnad och undersökt af f. d. Captenen vid Kongl. Artilleriet och Ledamoten af Kongl. Samhället, Herr A. Lindgren, som behagat meddela Kongl. Samhället så vål ritning, som beskrifning af denna märkvärdiga fornlämning.

Hela Griften är omgifven af röda Granithållar, men Slutstenen, X, är af grå Granit. Närmast Lockstenarne mötte en tom rymd af $\frac{1}{2}$

*) Kongl. Samhället, som först efter någon tids förlopp kan utgifva den del af sina Handlingar, der ofvanstående berättelse ågt sin egenliga plats, har trots sig ej böra dröja att meddela Allmänheten en intressant upptäckt.

alns höjd. Massan derunder bestod af kullersten, mylla, aska, brännkol, i synnerhet vid Norra ändan. Dernäst låg kuller, blandad med röd sand och slutligen de Trapphållar, som betäckte Liken och föreställas af Tvår-profilen.

De fundne Skeletterne vittna att detta skulle varit en gemensam hviloplats för personer af olika åldrar. Man har kunnat särskilja lämningar af 6 till 10 års barn. Äfven torde någon ordning i afseende på könen blifvit iakttagen, om man får dömma efter de verktyg eller vapen, som funnits vid Liken till höger i Grafven, (mot Norr,) och de prydnader, som visade sig vid dem till vänster. Så upptäcktes vid Grift-cellulen *a* en stor flintknif, vid *b* en mindre, afbruten, vid *c* och *d* spitsar af samma ämne; deremot vid *e*, en hel Bårnstensperla af 1 tum långd; vid *f*, *g*, *h*, *i*, dylike, men söndrige. Dessutom fanns en brynsten, som tycktes varit mycket nyttjad: hvilka qvarlefvor, tillika med dem, som innehållits i andra närbelägna Grifter, förvaras hos Fält-Commissariatet vid Nya Axvall.

Af de anförda omständigheterna torde man äga rättighet att sluta, att denna, så väl som

flere dylike, varit Slågt - Grifter, och ej, enligt en annan tanka, blott Offerställ, der man tillika jordat menniskor, sedan de blifvit helgade åt Gudarne. v. Dalin antager den förstnämnda bestämmelsen och vi kunne äfven, med denna Håfdetecknare, räkna dessa Minnesmärken till de äldsta i Norden. *) Sjelfva det namn: *Fåttegrafven*, *Ons* (Odens) *Kulle*, hvarmed folket i orten betecknade den nu beskrifna, vittnar att denna af allmänna meningen hänföres till vidt aflågsna tider. För öfrigt har man i denna, och i 4 andra, under de senare åren raserade, ej funnit det minsta spår af metall.

Bland Grifter af detta slag finnes på Husgårdets åker en, der Lockstenarne visa sig i samma ordning, som på denna ritning. På Tranums åker invid Kohagemässen är en dylik, men alldeles öfverstenad. Dessutom finnas åtskillige på Lundby åkrar, nära vägen, som går till Bølum, samt i Gudhems Hårad och omkring Falköping.

*) Sæa Rikes Historia, 1:sta Delen, 3:dje Capitlet 3 §, der han talar om Vodinernas Begrafningssätt.

Fig. 4. Lång Profil, tagen efter punterade linien. a. b.



Fig. 3. Tvär Profil, tagen efter punterade linien. c. d.

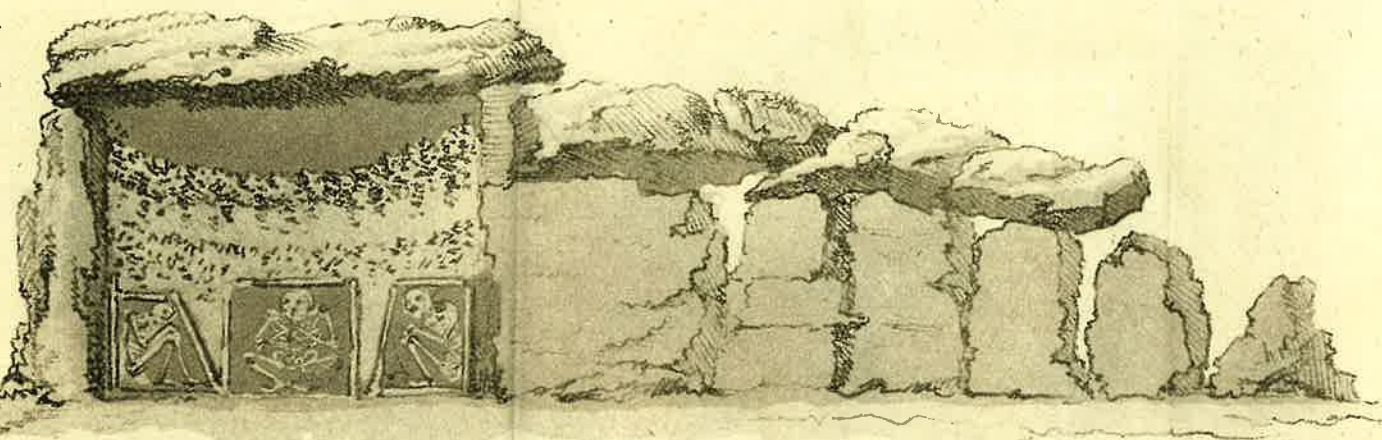


Fig. 2. Plan-ritning af Graven, som viser huru Låsen sitter.

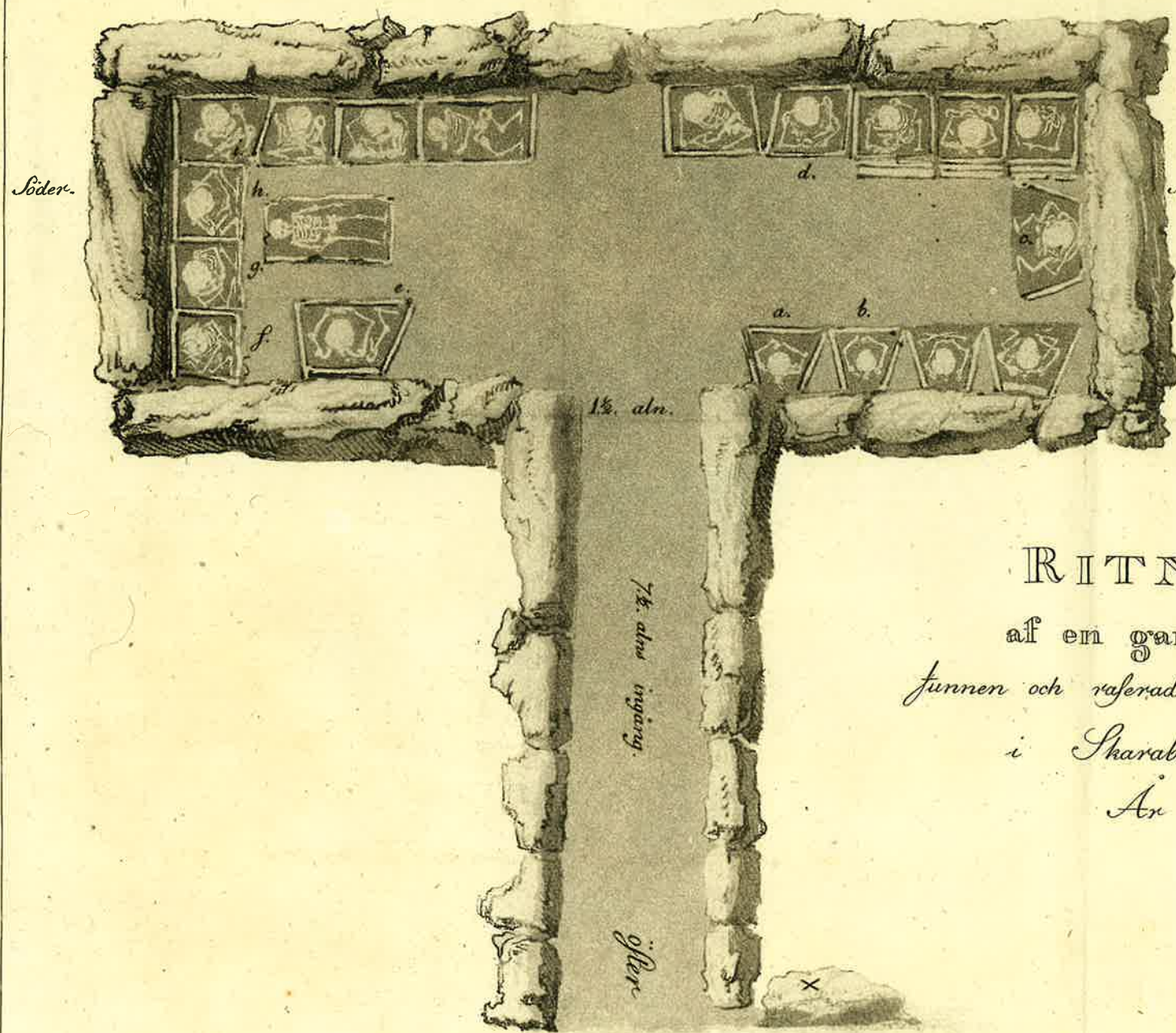
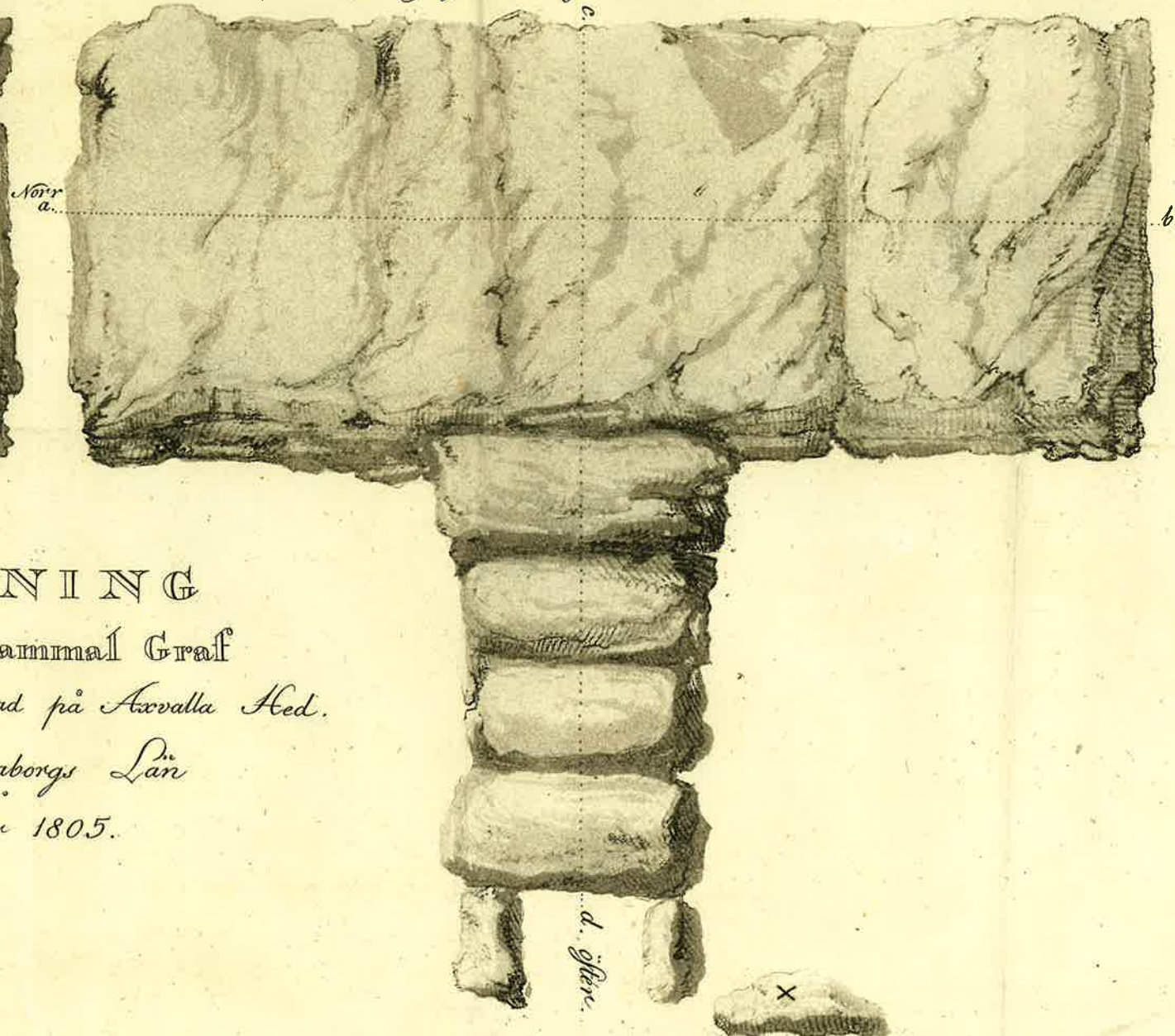


Fig. 1. Plan, som visar Griften med sine lock-Stenar.



RITNING
af en gammal Graf
funnen och räferad på Axvalla Hed.
i Skaraborgs Län
År 1805.

Ytterligare underrättelse
om
en på Axewalla Hed upptäckt Förngrift. *)

af

A. LINDGREN,

*Captän och Ledamot af Kongl. Wetenskaps och
Witterhets Samhället i Göteborg.*

Den yttre betäckningen eller Stenröret, som så länge döljt sjelfva Griften, bestod till största delen af en lös sandstens-art; resten var vanlig granit. Cuben här af utgjorde 13152 fot, utom svartmylla och sand, som blef utkastad på sidorna rundt omkring till utvidgande af planen. Vid ungefärligen 7 fots djup var Griften fullkomligen blottad till undra kanten af dess sidor. Efter Lockstenarnas sprängning och bortförande visade sig där under sidostenarne, jämte de vid ingången. — Den toma rymd, som mötte under Lockstenarna och i föregående Häfte är nämnd, bör sannolikt tillskrifvas massans sammansjunkning. Den rödgula sandblandning, som rådde vid södra än-

*) Se Kongl. Wetensk. och Witterh. Samh. Handlingar,
Witterhets Afdelningen, 5:te Häfte, utgifvet år 1806.

dan och sträckte sig fram igenom på 3 alnar nära den norra, var $\frac{3}{4}$ aln djup. Askan vid norra ändan, som utgjorde ett lager af 8 tum djup, undersöktes noga i tänka, att här kunde varit ett offerställe, men man fann ej något spår af förbrända ben, ej heller af metaller: endast en liten afbruten brynsten, mycket nött på sina fyra sidor.

Så snart jag märkte att jag hunnit ned till sjelfva Grift-Cellulerna, befalltes arbetarne att upphöra med den inre utrymningen, och i stället börja vid yttre ändan af ingången, att derifrån taga fulla djupet ned till sidosternarnas nedersta kant, samt noga granska hvarje skyffel.

Uti första Cellulen till höger vid ingången *a*) och sedan öfra hallen var aflyftad, syntes en del af en hufvudskål, lutande inåt; den öfriga rymden var full af sand, som var samt borttogs ned till halsknotorna och vidare utföre åt ryggraden, ända till bottenhallen,

a) Denna Cellule utmärkes med bokstafven *a* på den planche, som åtföljer nyssnämnda Häfte.

hvarpå Skeletten satt. Derefter undersöktes framåt och omkring hufvudet, nedåt nyckelbenen och refbenen, längs armpiporna, höftbenen, lårpiporne och benen. Armbenen syntes legat i den ställning, som skulle händerne varit framför ansigtet. Lårpiporna voro utlagde och benen utsträckte. Imellan dessa och ned på undra hallen fanns en knif af svart flinta, till 1 quarters längd och en tums bredd (Figurerne *c* och *e* Tab. III) visa den på båda sidor. — Fig. *d* dess profil; äfvensom Fig. *g*, *h*, och *n* föreställa profilerne af de å ömse sidor ställde.) — Af hela Skeletten kunde ej mer upptagas, än hufvudskålens först synliga del, som är af 2 tums längd och bredd, och $\frac{1}{4}$ tums tjocklek — samt öfra halsknotan. Resten, som ej var förmultnad, förvandlades till stoft vid luftens åtkomst. Bland det stoft, som visade käftbenet och öfra tandraden, fanns ingen tand. Detta, tillika med hufvudskålens tjocklek, bevisar att dessa qvarlefvor tillhört en älderstigen. Benpiporne tycktes utmärka en vanlig eller 11 quarters kropp. — Vid rygg och sidor stodo upprätta trapphallar.

Med Cellulen *b* (se planchen vid före-

gående Håfte) fortfor jag på lika sätt, och fann skeletten i samma ställning sittande, som i den förra; dock lågo benen kors om hvarannan, och imellan dem fanns en afbruten, krokig gulgrå flint-knif. (Fig. i och l visa den i full storlek, och från båda sidor.) De åtskilliga delar af denna Skeletts ben, som upptogos, visade att den varit af lika storlek med den förra; åfven funnos åtskilliga tänder och delar af ett mindre tjockt Cranium. — Uti nästa Cellule kunde ingen ting vidröras, som ej genast föll sönder; ej heller syntes något verktyg eller vapen. — I den derpå följande Cellulen voro de mesta benen oförmultnade, men sönderkrossade. Åtskillige delar af hufvudskålen samlades, jämte flere hals- och rygg-knotor; åfven högra lårpipans öfra del, m. m. Dessa syntes hafva tillhört en 3 alnars lång kropp. — Uti den Cellule, som på planchen är utmärkt med bokstafven c, funnos åtskillige delar af hufvudskålen oförmultnade, några stora sidotänder, öfra delen af högra armpipan, hals- och ryggknotor, och några refben. Dessa ben voro af samma storlek, som de nyssnämnda, och hafva således troligen tillhört en storvuxen. — Bland sanden fanns en gulgrå

flint-spits, som i verklig storlek föreställes i Fig. o. b)

Hårintill lågo 3:ne vackra och mera formerade Celluler. Hallarne omkring dem voro af $1\frac{1}{2}$ alns högd, och framför voro grifterne täckte med sådana, stående på kant. Flera ben funnos här, men som till största delen efter någon stund i fria luften föllo i sönder. I den yttersta af dessa Celluler, mot vänster,

b) Denna, jämte den längre fram nämnda, liknar nära de verktyg eller vapen af samma slag, dem man ej sällan finner i Grifthögar, och som äro aftagne i THAMs GÖthiska Monum. Tab. XV. och SJÖBORGS Inledn. till kanned. af Fädernesland. Antiqu. Tab. IV. I Illdra Tomen af Atlantican, p. 531, berättar RUDBECK, att år 1667, någre Danske Dragoner uppgrofvono nära Uddevalla en Grifthög i tanka, att der finna rikedomar. De träffade då en bred sten, som betäckte en af de enkla Sarkofager, dem man ser på flera ställen. -- Vid hufvudet af denna starkista var ett hål, i hvilket man förmodade en lampa hafva stått. I kistan funnos 4 spitsar af flinta, 2 på hvardera sidan om benen, med uddarne vände mot hvarannan. -- Tvänne af dem, (tillika med en på samma ställe funnen bryasten) äro aftecknade på pag. 208 af nämnda Tome; den ena är ej hackad eller tanddad, men i form öfverensstämma de föröfrigt med dem, hvilka bifogade planche visar.

Redact. Anm.

upptogs hela hufvudet. Flere tänder suto ännu qvar; åtskillige af dem voro maskstungue. De 3 Skeletterne voro af lika storlek; ungefärligen 10 quarter. De ben ur sistnämnde Cellule, hvilke kunde förvaras, voro vänstra delen af hufvudskålen med tillhörande tinningben, tänderne och halfva nedra käftbenet. Profilen af detta hufvud förekom mig något ovanlig, i anseende till en tåmligen djup insänkning inellan panne- och näsbenet. — Uti den Cellule, som på planchen är tecknad med *d*, visade sig qvarlefvor af ett 8 à 10 års barn. Af de ben, som här upptogos, bibehåller sig ännu högra armpipan. Här fanns tillika en trekantig spits af svart flinta, af den form och storlek, som Fig. *m*. — Uti nästa Cellule funnos flere oförmultnade delar af sjelfva Cranium, som ännu hos mig förvaras, men resten förstördes genom luftens åverkan.

Den Cellule, som närmst till vänster börjar den andra Grift-afdelningen, var nog rymlig. Skeletten låg till hälften på högra sidan; hufvudskålen var mycket hoptryckt och krossad; äfven så de öfrige benen: dock tycktes hufvudskålens tjocklek bevisa att de tillhört

en äldre människa. — I Cellulen dernäst syn-
tes hela öfra delen af hufvudskålen öfver san-
den, men så snart den vidrördes, föll den i
flere delar efter sömmarne. De stycken, dem
jag har qvar, falla dagligen till stoft. Något
under halsknotorne sågos åtskilliga delar af
Bernstens pärlor. c) Föröfrigt syntes ej mer

c) Utan tvifvel äro desse prydnader en ibland de märkvärdi-
gare omständigheter, som förekomma vid denna upptäckt.
Man har deraf hämtat anledning till den förmodan, att
personer af båda könen blifvit jordade på detta ställe,
och att tillika särskilda platser blifvit dem tillslagne: en
förmodan, som synes vinna ökad styrka deraf, att, till
följe af föregående not, man kan anse de här fundna
flintspetsar och knifvar, som en distinction, särskilt till-
hörig mankønet. -- Den enfald, som föröfrigt uttrycker
sig i denna grift, tyckes vara i strid med dylika spår af
prakt, i hvilka man tillika upptäcker ett bemödande om
mera konstrika former (t. ex. Fig. b) men i människans
Historia är detta ej det enda bevis, att bøjelsen till för-
sköning utvecklar sig tidigt och vid gonska låga grader af
odling. -- Man har äfven annorstädes upptäckt dylika
smycken. Så berättar RUDBECK att i en hög i
nejden af Upsala funnits en *blå, ihålig sten* (Latinska
öfversättningen säger tydligare: *Lapis perfora-*
tus) och tillägger, att sådana, uppträdde på band, va-
rit en vanlig halsprydnad bland våra förfäder. -- Härvid
förtjenar att anmärkas, hvad PALLAS nämner om de
gamla Grift-Statuer, dem man finner spridda öfver flera
trakter af Ryssland, men hvaribland de, som förekomma
i grannskapet af Assofska hafvet äro af ett mera fulläu-

af denna Skelett, än endast ordningen af stoftet imellan sanden, i samma ställning det

dadt arbete, än de öfrige. De åro satte ofvanpå obetydliga Grift-höjder och föreställa både Mans- och Qvinnsfigurér. Endast på de sednare finner man en halsprydnad af pärlor. Om dessa Statuers ålder kan man någorlunda dömma deraf, att de redan omtalas hos AMMIANUS MARCELLINUS, som hänför deras ursprung till *Hunerne*, en mening, hvaruti äfven PALLAS instämmer. (Man ser dem afbildade på 11:te Vignetten i 1:sta Tomen af dess *Voyage dans les Gouvernem. Meridion. de l'Empire de Russie, dans les années 1793 - 94*, utgifv. i Leipz. 1806.)

Upptäckten af dessa prydnader gifver kanske äfven någon rättighet att sluta, att Bernsten, till betydligt större mängd, än i sednare tider, fordom funnits i vårt fädernesland, och således med lätthet bjudit sig åt en fåfånga, som ej ännu sökte långväga näring. I Atlanten hänför RUDBECK till det egentliga Sverige de ställen hos PLINIUS den äldre och andra författare, der desse tala om Bernstenens Nordiska hembygd, och man vet at Romrarne kände detta Natur-alster, äfven under namnet: *Glessum*, tydligen bildadt efter *Glis*, hvarmed våra förfäder betecknade detsamma, och som i språket är ursprungligt. (Se *INRES Glossarium*.) SOLINUS, citerad af RUDBECK, berättar att i NEROS tid Bernsten var en ibland de mest tillgängliga artiklar för Romersk yppighet, af det skäl, att en Germanisk Furste skänkt denne Kejsare 13000 ~~st~~ deraf. -- RUDBECK påstår äfven, att denna ädla vara genom vågsvall och storm hänskjöljes från Östersjöns norra kuster till de södra, och således alldeles icke bör uteslu-

haft. — Uti de 2:ne följande Gnist-rummen
var förhållandet alldeles lika, så vål i anseen-

tande tillägnas dessa sednare. — På satsen om Bernste-
nens ursprungliga alstring inom Sverige, stödjer denne
Lärde den ännu mycket mera vågade, att de gamles
Eridanus, och således Scenen för Phaetons olycka
och hans Systrars klagan böf sökas i detta land; att
denna klagan ej betecknar annat än Nordlänningarnas
sorg öfver Solens uteblifvande (störming från himlen)
under den djupaste vintern; att Mythen om tårarne, för-
vandlade i Bernsten är blott en omklädnad af den vida
äldre, som uttrycker sig i följande Skald-vers:

I Glisis Badi

Bada Sol auk Mani:

Glis är Freyas gråt.

Den mångfald af Etymologiska combinationer, hvar-
med RUNBECK bemödar sig att försvara denna me-
ning, skall man ej utan interesse finna i ett arbete,
hvars värde, som en skatt af Antiquarisk lärdom, an-
vänd med genialitet, man icke sällan ringa aktat, för att
deruti se blott ett sållsamt exempel af Patriotisk öfver-
drift. (II Tom. af *Atlantica*, p. 65 o. d. f.)

Om Bernsten, funnen i Norden äfven i sednare ti-
der kan man läsa hos nyssnämnda författare, Tom. I.
p. 463. och i v. LINNÉ's *Skånska Resa* p. 125, der
han talar om *Rafunda* by, så kallad af *Raf*, ett annat
namn på detta Natur-alster, och som ännu tros bibehålla
sig i ordet *Rafband*. — Dylika fynd nämnas äfven hos
LACÉPÈDRE, *Svea Rikes Historia*, I Del., p. 231.

Redact. Ann.

de till benen, som de der fundna Bernstens-
 pärlor; likväl med det undantag, att hufvud-
 skålen af den Skelett, som satt upp i vinkeln
 (Cellulen *i* på planchen) var ovanligt upp-
 höjd, hufvudets sidor syntes mycket platta,
 tandraden var nog vinkelformig, och nedra
 käfibenet lågt, utan tecken att deri varit tån-
 der. Uti nästa Grift-rum kunde med möda
 något urskiljas, utom Skelettens sittande ställ-
 ning. Bland sanden fanns en hel Bernstens-
 pärla, till form och storlek lik Fig. *a*, dock
 har den nu af luftens åverkan gått något sön-
 der, som teckningen utvisar. — I de 2:ne
 följande Cellulerna (tecknade på planchen med
g och *f*) sågos äfven flera fragment af Bern-
 stens-pärlor, och förhållandet var i öfrigt enä-
 handa med det i nyssnämnda. Hufvudskålar-
 nes tjocklek tycktes visa, att de tillhört full-
 vuxna personer, kroppens längd kunde ej så-
 kert bestämmas. — I den Cellule, som på
 planchen utmärkes med *e*, funnos flera delar
 af benen, men bäst bevarade vöro nedra de-
 len af högra lärlippan och båda de större ben-
 piporne; hvilket allt likväl, blottställdt för luf-
 ten, innan kort förvandlades till stoft. Dessa
 par-

partier utmärkte en storlek af 11 quarter. — På samma ställe fanns en aflång Bernstens-pårla, till form och storlek föreställd i Fig. 6. — Denna, så vål som den större, förutnämnda, var genomstungen.

Sluteligen fann jag 2:ne hallar liggande på hvarannan. (På den del af Planchen, som föreställer Griftens inre utseende, är denna lik-betäckning utmärkt derigenom, att den står i södra afdelningen (eller på Quinns-sidan) och midtibland, men skiljd ifrån de vid sidorna inrättade.) Då den öfra afläyftades, syntes på dem båda ett fuktigt stoft, som bildade Skeletten af ett barn vid en ålder af 5 à 6 år. I sanden nära derintill, fanns en knif af svart flinta, af dubbel storlek mot den af Fig. *f* och *h*, som föreställa den från båda sidor.

Efter Sidostenarnas söndersprängning och bortförande, gräfdes på nytt till 2 alnars djup inom Grafplatsens vidd (emedan hela kullen ansågs artifiel); men här fanns blott sand och kullerstenar, hopvåltrade utan ordning.

Denna Grift är belägen i den bördigaste och vackraste trakt af Westergöthland. Alla Kummel-grafvar, så vål de redan raserade, som andra i Gudhems härad och kring Falköping, hafva varit reste på slåta fält, då deremot den nu beskrefna låg på en kulle, minst 5 alnar öfver horisonten; altså 12 alnar, när man tillägger grafvens höjd. Utsigten derifrån var fri och behaglig. d) Man kan här af slu-

d) Detta gifver ett nytt bevis, att våra förfäder med särskilt sorgfällighet valt Grift-platser: en sed, som äfven varit spridd vidare åt Öster, hvilket synes af den ofvan citerade PALLAS's Resa, T. I, p. 4 och 5, der han omtalar de Åttebackar, han i större och mindre grupper fann på höjderne nära sjön *Wertanez*; hvaribland 3 stora, sträckte i en linea från Norr till Söder, lyfta sig öfver flera mindre: äfvensom man, framför byn *Somenka*, ser en, ganska hög, herrska öfver 6 lågre. -- I allmänhet gör PALLAS den anmärkning, att alla desse Grift-kullar, och isynnerhet de förnämligaste, äro belägne på högländta ställen, hvarifrån den behagligaste utsigt öfver nejden öppnar sig. Han tillägger, att detsamma gäller om de gamla grafvar, som under en föregående resa af honom upptäcktes i Siberien och han visar intresset deraf, att med noggrannhet undersöka dem. -- I sin Öländska resa anmärker von LINNÉ att inga Åttehögar visade sig på Allvaren eller Strandsidan, men till stor myckenhet på Landtborgen, och angifver som skäl, hvad nyss är nämndt. -- Se vidare samma resa, p. 159. FERNOWS *Beskrifn. öfver Wermåland*, p. 195, *Hallands*

ta, att en Famille af stort anseende varit der jordad; hvilken förmodan äfven styrkes deraf, att då alla andra dylika Grifter äro formade antingen af grå granit eller af tjocka trapphallar, bestod denna af röda granit-hallar, utom slutstenen, som var af grå.

Denna Griftbyggnads Lockstenar utgjorde ensamt 572 Cubik-föt. Den störste af dessa, som betäckte södra ändan, beräknades att i vigt hålla 117 Skeppund. En Coloss, hvars flyttning och resning, i en tid så fattig på Mechanikens hjälpmedel, blir svår att förklara. e) Om någon gissning i detta afseende

G 2

Beskrifn. af RICHARDSON, p. 191, der han talar om Kongshögen.

- e) Detta problem möter forskaren vid flera monument af denna art, som till våra tider blifvit bevarade. Äfven utom Scandinavien bevisar sig den af konsternas hela Historia upplysta sanning, att det förvånande i massa, eller, som är detsamma, i Physisk kraft, utgjort hufvuddraget i de äldsta, raa försöken af Architectur: ett drag, som med särskilt klarhet bevarar sig i den egenteligen Göthiska konsten, att räkna från Bauta-stenens enkla resning till den fulländade Hvalfbyggnaden med hela sitt bihang af spitsade sirater. -- Ibland de mest bekanta Exempel häraf är *Stonehenge*, men ej derföre det märk-

tillåtes, torde man kunna antaga, att sedan stenarne voro uppletade, bléfvo de på ett pas-

värdigaste. Uti *Monuments Celtiques*, utgifne år 1806 af CAMBRY (hvilket arbete Anmärkaren känner endast af Recension i *Monthly Review* för det följande året) beskrifves en samling af stenar, uppreste nära Carnac i Departementet Morbihan till ett antal af 4000, men som fordom varit talrikare. Dessa Monument hafva characteren af *Stonehenge*, och stenarne äro lika massive, men på annat sätt ordnade. De stå särskildte och sträcka sig i rätta linier både längs och tvärs. Afståndet imellan hvarje sten är längsefter 12 till 15, tvärs -- 30 till 33 Eng. fot. De bilda således ett slags Colonnade, som ej förbindes genom någon betäckning. De högsta stenarne hålla 22 (Eng.) fot, men skifta betydligt i bredd och tjocklek. En af dem öfverträffar i massa nära 6 gånger, den nyss anförda Grift-stenen. Denna Samling, som har så nära likhet med den på *Fjärås* bräcka -- der äfven den nedfallna så kallade *Frue sten*, har en längd af $10\frac{1}{2}$ aln -- (se Hallands Beskrifn. p. 14) ligger på en stor slätt, utan träd och buskar. Den hvilar på en basis af sand, der man ej finner ett enda stycke sten. Så ligger äfven *Kits Cotty house* (se *SKÖNORGS* Inledn. till kända. af Fäderneslandets Antiquiteter p. 23) på våra en Svensks mils distance från närmsta Stenbrott. -- Föröfrigt äro stenarne vid Carnac i jämnvigt utan att fästas genom något fundament, och flere bland dem äro rörlige.

CAMBRY anser dessa massor, som de råa mönstren för mera kända folkslags Architectur; han finner dessutom i dem en hänsigt till Astronomien, och tror att hvarje år vid Sommarsolståndet en ny sten upprestes, liksom Romarne utmärkte ett tidskifte derigenom, att de inslog en spik i dörren till *Jupiters Tempel*.

sande ställe uppreste tills vintren, då man bestrött vågen, hvarpå de skulle transporteras, med vål rundad kullersten och sedan med spakar framfört dessa grofva massor. Man har anledning till denna tanke deruti, att de mindre stenarne synas laggda, ej allenast till yttre stöd för de stora, under sjelfva den tid, då liken, hvart efter annat, insattes i Griften, utan har åfven, sedan genom famillens slut eller brist på utrymme man upphörde att der begrafva, åfven det inre af denna byggnad blifvit uppfyllt med stenar, så vål i afsigt att styrka ifrån inre sidorna, då Lockstenarne skulle uppföras, som ock att med mera lätthet fortskaffa dessa stora på de mindre och rörliga. f)

f) Det Grift-ställe, som genom ofvanstående beskrifning blifvit vidare upplyst, är såkert ett af de bäst bevarade, men utan tvifvel dölja sig ännu många af samma slag, hvilkas upptäckt och undersökning skulle belöna forskarens möda. I *Hallands Beskrifning*, p. 191, berättar RICHARDSSON, att han år 1735 låtit öppna den så kallade *Kongshögen*, belägen i *Quibille* Socken; men af brist på tillräcklige arbetare lyckades det honom endast att undanröjda den, nära 14 alnar, höga kullerstensbetäckningen, i hvars botten träffades en flat sten, vid hvilken all vidare undersökning stannade. Detta är så mycket mer att beklaga, som man sannolikt kan för-

moda att sjelfva Grift-byggnaden der började. Det är föröfrigt ej bekant, om i sednare tider någon med mera ståndaktighet fortsatt försöket på detta ställe.

Samme Författare fick äfven under sina resor i *Halland* den underrättelse, att under ett Stenrör, beläget i *Stråwalla* Socken, blifvit fundne 18 Grifter, större och mindre af den beskaffenhet, att en slät sten af kropps-längd legat nederst öfverströdd med en rad aska af lika längd; alltomkring stenen var uppmuradt med blålera och gråsten, hvar ofvan uppå legat en slät sten, af samma dimension, som den nedra. -- Föröfrigt känner och värderar hvarje älskare af våra fornhåfder de intressanta upplysningar, dem Hof-Intendenten *THAM*, beredt äfven i detta ämne. Ilvarom man jämväl kan vinna ytterligare kännedom ur det arbete af Professor *STRÖMBERG*, som ofvan är anfördt.

Dylika Grifter hafva äfven från äldre tider varit kände. Redan *HERMAN CHYTRÆUS*, i sin Beskrifning öfver Monument i Södra Sverige, säger att man der funnit Hvilo-ställen från forntiden, ämnade att emottaga hela Familjer. (Se *LÄGERBRINGS Monumenta Scandinensia*, p. 285.)

Sannolikt finnas bland utländska Monument sådana, som kunna nära jämnföras med det nu beskrifna, men Anmärkaren har ej haft tillfälle att träffa något annat, än det följande. Någre Arbetare, som år 1759 lade en väg genom byn *Wardlow* i *Derbyshire*, funno nödigt att från ett närgränsande fält undanröjda en stenhop, som hade legat der från urminnes tider, och om hvilken man ej ägde någon tradition, ehuru den tydligen syntes vara ett verk af konsten. Till sin stora förundran funno de ett Monument, ämnadt till Begravnings-plats för ett antal, af vid pass, 17 personer. -- Kropparne syntes hafva blifvit lagde på långa flata stenar. Hufvudet och bröstet skyd-

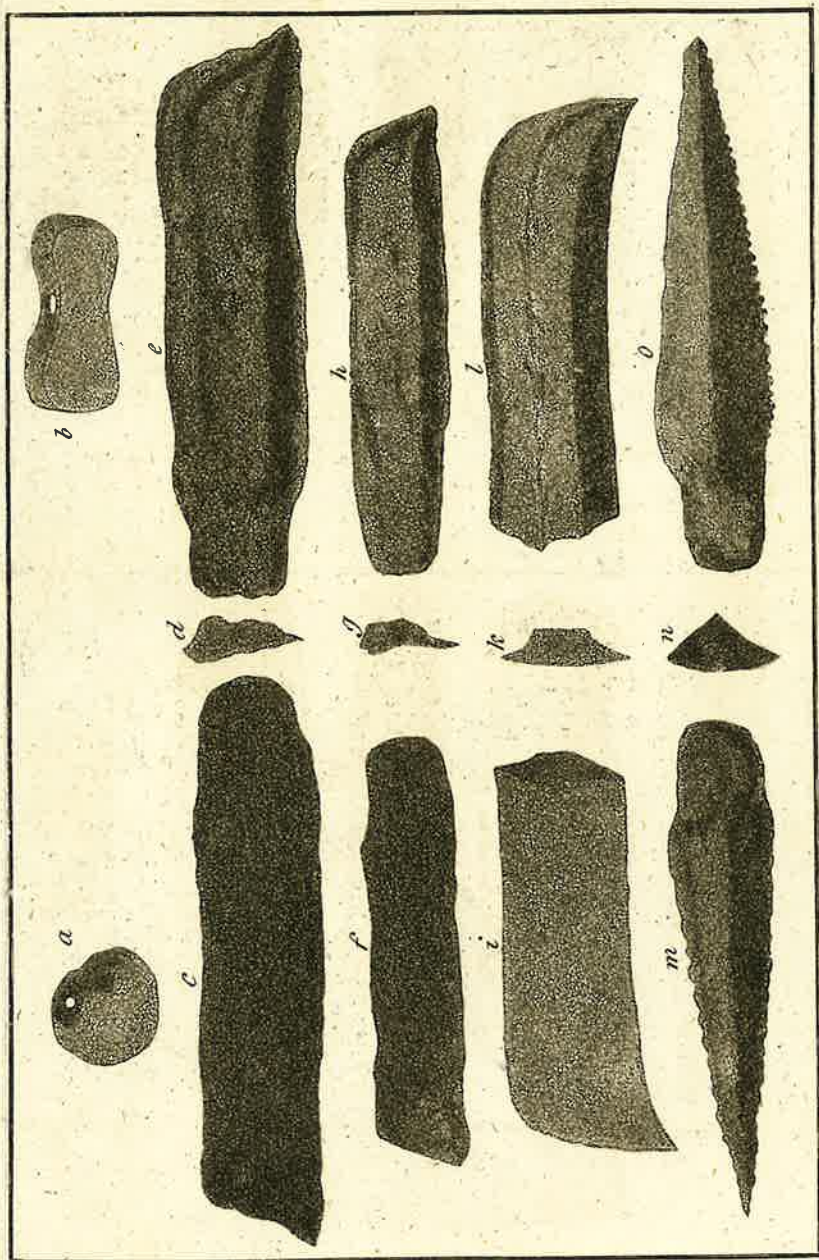
dades mot tryckningen af den öfverliggande massan genom små murar, ofvan betäckte med en flat sten och öppne framföre. Härifrån voro likväl undantagne 2:ne förnärmigare kistor, fullkomligen kringmurade och slutne med ett stenlock. Utom dessa 2:ne, som stodo isolerade från de öfrige (liksom den i vänstra Afdelningen af Axevalla-grafven) voro de andra ställda invid väggen af den stora Grift-rymden, som var cirkelrund. -- Flera käftben och tänder funnos oförstörde, men intet af de större benen. Den Stenrös, som betäckte dem, hade en diameter af 48 alnar och var vid pass 5 fot hög. De stenar, som formerade kistorne, syntes tydligen vara tagne från ett närbelägit stenbrott. -- De 2 särskilde Monumenten voro omkring 7 fot, 6 tum långa och 2 fot höga (allt Eng. mått.) -- De öfrige och mindre ägde nära samma längd och höjd, men sjelfva Sten-kuren öfver hvarje var endast $1\frac{1}{2}$ aln lång. -- Se GENTLEMANS Magazine för 1765, p. 341, der berättelsen är lånad ur *Philosophic. Transact.* för s. å. -- Vid denna upptäckt anmärkes ej något fynd af klädnad, prydnader m. m., men det följande året, eller 1760 fanns på ett ställe i Kent, äfven vid tillfälle af en vågläggning, en Skelett, ganska hel, utom att hufvudskålen var krossad. Kroppen tycktes icke hafva varit utsträckt i hela sin längd, utan sammanböjd och på detta sätt instoppad i ett hål. Man såg ej tecken till kista eller någon annan betäckning; men omkring det stället, der halsen låg, träffades pärlor af åtskillig form, färg och ämne (t. ex. några af en agatlik sten, andra af glas, corall m. m.) Alle vore genombårade, och man fann till och med den fina metall-tråd, hvarpå de varit uppträdde, för att tjena till halsprydnad. -- Följande dagen funnos åter 2:ne Skeletter, med utseende att hafva legat i kista, men vid handteringen föllo de genast till stoft. Vid en af dessa lågo äfven pärlor. -- Se GENTLEMANS Magaz. för sistnämnda år.

F ö r t e c k n i n g

på de Afhandlingar,

som innehållas i detta Häfte.

1. Försök att besvara den af Kongl. Wettenskaps och Witterhets Samhället i Göteborg år 1804 uppgifna Prisfråga, om Sillfiske under Isen, författadt af O. J. WESTBECK.
 2. Något om Sillfisket i Bohuslänska Skårgården, af en Anonyme.
 3. Anmärkningar öfver *Lemur tardigradus* Linn. och *Lemur Loris*, jämte beskrifning på den förra, af SVEN INGEMAR LJUNGH.
 4. Flora Stockholmensis; eller Uppsats på de uti och nära omkring Stockholm vildtväxande Örtar, af DANIEL ERIK NÆZÉN.
 5. Berättelse om Galvanismens verkan i en Paralysis, af C. J. EVERT.
 6. Ytterligare underrättelse om en på Axwalla Hed upptäckt Forngrift, af A. LINDGRÉN.
-



Stockholm, Bellmansg. 26 A, den 30.1.1925.

Herr Intendenten Dr. G. Sarrau,
Göteborg.

Min bästa tack för Eder vänliga
upplysning om Lindgren. Egendomligt att
ingen av de arkologer av vilket jag till-
frågat erinrat sig något om denna sak, så
mycket mer som det visar sig att Statens
Hist. Museum äger originalritningarna till
bevallningsplanen. Detta möjliggör också en säker
bekräftelse på Eder förmodan att katernarna
äro samma person. Jag hoppas Ni tillåter att
jag använder mig av Eder meddelande för ett
litet tillägg till min uppsats.

Jag tar mig friheten samtidigt bända
tvenne vittorier - den andra avser för arkologiska
avdelningens bibliotek.

Eder förbünde
Oscar Lunden.

*) Se Fornvännen 1924. Sid. 246.
Sid. 245 ff. och 1925. Sid. 76.

